

ДА ПЫТАННЯ АБ РЭФАРМАВАННІ ДЗЯРЖАЎНАЙ ПАЛІТЫКІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ У ДАЧЫНЕННІ СУАЙЧЫННІКАЎ У ПОЛЬШЧЫ

С.Л. Самкова

аспірантка, Беларускай дзяржаўнай універсітэт

Дыяспаральная палітыка беларускай дзяржавы ў адносінах да суайчыннікаў, пражываючых на тэрыторыі Польшчы, ажыццяўляецца па наступных прыярытэтных напрамках: інфармацыйным (забеспячэнне аб'яднанняў суайчыннікаў у Польшчы аб'ектыўнай інфармацыяй пра сітуацыю ў палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай і іншых сферах у Рэспубліцы Беларусь, аказанне садзейнічання ўдзелу СМІ грамадскіх аб'яднанняў суайчыннікаў у выставах "СМІ ў Беларусі" і інш.), культурным (садзейнічанне кіраўнікам і актыву беларускіх аматарскіх калектываў мастацкай творчасці ў стажыроўцы на базе ўстаноў культуры і творчых калектываў Рэспублікі Беларусь і інш.), адукацыйным (аказанне неабходнай навучальна-метадычнай дапамогі беларускім аб'яднанням у Польшчы, зацікаўленым у адкрыцці школ (класаў) з вывучэннем беларускай мовы (у адпаведнасці з заяўкамі) і інш.).

Ступеня эфектыўнасці дадзенай палітыкі напрамую залежыць ад комплекснага і своєчасовага выканання дзяржаўнымі органамі мерапрыемстваў у вышэйпералічаных напрамках.

Прадстаўляецца, што не ўсе яны дасягаюць сваёй мэты і што патанцыял, якім валодае дыяспара беларусаў ў Польшчы, выкарыстоўваецца краінай пакуль далёка ў не поўнай меры для пашырэння сваіх палітычных і эканамічных інтарэсаў на захадзе, для стварэння трывалага пазітыўнага міжнароднага іміджа, як адной з асноўных мэт дыяспаральнай палітыкі дзяржавы. Гэтаму замінала і замінае шэраг прычын. Адна з іх – складанае становішча ў асяродзі самой дыяспары беларусаў ў Польшчы[1,с.113]. Заўважым, што беларусы ў Польшчы прытрымліваюцца розных палітычных сімпатый. Так, на тэрыторыі краіны-суседкі ажыццяўляюць сваю дзейнасць звыш паўтара дзесятка грамадска-культурных аб'яднанняў беларусаў (Беларускае Гістарычнае Таварыства, Беларускае літаратурнае аб'яднанне “Белавежа”, Беларускае Культурнае Таварыства “Хатка” ў Гданьску, Асацыяцыя беларускіх журналістаў, Беларускае аб'яднанне студэнтаў, Аб'яднанне ў карысць дзяцей і моладзі, якія вывучаюць беларускую мову “АБ-БА”, Беларускі культурна-асветніцкі цэнтр у Познані, Таварыства музеяў малай радзімы, Таварыства “Тай”, Музей і Асяродак беларускай культуры, Клуб беларускіх спраў “HraBLi”, Задзіночанне беларускіх студэнтаў, Польшка-беларускае таварыства, Беларускі культурны цэнтр, Беларускае таварыства ў Кракаве). Тым не менш, згодна афіцыйным дадзеным апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў і Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі Польшчы

функцыянуюць толькі 3 арганізацыі суацыннікаў, сярод якіх Культурны цэнтр Беларусі ў Польшчы, Музей і цэнтр беларускай культуры ў Гайнаўцы, Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Відавочна, што менавіта яны атрымліваюць падтрымку з боку беларускай дзяржавы. БГКТ, - старэйшае з іх (створана ў 1956 г.) і найбольш масавае. Таварыства лічыцца арганізацыяй, лаяльнай палітыцы беларускай дзяржавы. Дарэчы, яго старшыня Ян Сычэўскі ўшанаваны медалем Францыска Скарыны [1, с. 113].

Другое па колькасці аб'яднанне – Беларускі саюз (БС), у адрозненні ад БГКТ, больш палітызаванае, дастаткова крытычна ставіцца да афіцыйнага Мінска. Яго старшыня Яўген Вапа адначасова з'яўляецца старшынёй управы «Радзе Рацыя» і галоўным рэдактарам тыднёвіка беларусаў у Польшчы «Ніва» [1, с. 113]. Зразумела, што беларускія ўлады не падтрымліваюць дзейнасць БС.

У сваю чаргу польскі бок выдзяляе значна меншае фінансаванне дзейнасці БГКТ, чым БС. У прыватнасці ў бягучым годзе БГКТ не атрымала датацый на правядзенне фестывалю “Культура без межаў – Сямьтычы 2015”, на міжнародны фестываль беларускай і польскай песні “Беласток-Гародня”, на правядзенне беларускіх Дажынак і міжнароднай навуковай канферэнцыі “Шлях да ўзаемнасці”.

Прадстаўляецца неабходным аказваць пасільную дапамогу ў фінансаванні вышэйпералічаных мерапрыемстваў з боку беларускай дзяржавы, улічваючы іх значнасць для грамадскасці суацыннікаў у Польшчы.

Відавочна, што культурна-асветніцкая дзейнасць беларускіх суполак не рэдка становіцца заложнікам беларуска-польскіх палітычных непаразумеў, таму пабудова канструктыўнага і стабільнага двухбаковага ўзаемадзеяння і дыялогу, з'яўляецца неабходнай умовай для правядзення дыяспаральнай палітыкі беларускай дзяржавы ў польскім накірунку.

Недастаткова эфектыўна рэалізуецца супраца ў адукацыйнай сферы. Адзначым, што Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь падтрымлівае сувязі з беларусамі ў Польшчы з 1991 г., калі на вучобу ў ВНУ Беларусі былі прынятыя першыя 7 выпускнікоў беларускіх ліцэяў. У 1993 г. была прынята Дзяржаўная праграма “Беларусы ў свеце”, якая фінансавалася са сродкаў дзяржбюджэту і прадугледжвала аказанне ўсебаковай падтрымкі этнічным беларусам у Польшчы, у тым ліку ў галіне адукацыі. Таму штогод у ВНУ Беларусі па розных спецыяльнасцях (перавага надавалася медыцынскім і лінгвістычным спецыяльнасцях) прымаліся на ільготных умовах да 40 выпускнікоў - беларусаў з Польшчы. З 2006 г. накіраванне на вучобу ў ВНУ Беларусі фактычна спынілася, а асноўнай прычынай для гэтага з'явілася наступная: уступленне Польшчы ў Еўрасаюз і асцярога выпускнікоў ды іх бацькоў з нагоды непрызнання дыпламаў і звязаных з гэтым цяжкасцяў у працаўладкаванні або працягу адукацыі [2]. Да таго ж да 2005 г. рэгулярна праводзіліся пасяджэння Міжміністраўскай беларуска-польскай кансультацыйнай камісіі па справах школ для нацыянальных меншасцяў у Рэспубліцы Беларусь і ў Рэспубліцы Польшча. Дзейнасць дадзенай

камісіі мела для беларусаў Польшчы пэўныя станоўчыя вынікі. Напрыклад, калі з 1948 па 1995 год у Польшчы выдадзены 6 пазіцый вучэбнай літаратуры для «беларускіх» школ, то з 1996 па 2005 год - 18 пазіцый. У 2009 г. аднавілася яе пасяджэнні [3].

Тым не менш, апошнім часам назіраецца зніжэнне ўзроўню актыўнасці ўзаемадзеяння суайчыннікаў у Польшчы з беларускай дзяржавай ва адукацыйнай сферы. У 2013 г. ад іх не паступала запрашэнняў на ўдзел у семінарах, курсах, канферэнцыях па пытаннях вывучэння беларускай мовы, як і заявак з просьбай аказаць вучэбна-метадычную дапамогу ў адкрыцці школ (класаў) з вывучэннем беларускай мовы, нягледзячы на тое, што дадзеныя магчымасці прадуглежаны Праграмамі развіцця канфесійнай сферы, нацыянальных адносін і супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой на 2011 - 2015 гады і “Беларусы ў свеце” на 2013-2015 гады. Акрамя таго, прадстаўнікі беларускай дыяспары Польшчы не выкарыстоўваюць выдзеленыя ім квоты і не звяртаюцца з просьбай прыняць іх на навучанне ва ўстановы вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь (толькі ў 2012 г. па прадстаўленні Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы на навучанне ў Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт прыняты адзін прадстаўнік беларускай дыяспары). Прадстаўляецца неабходным узмацніць дзейнасць дзяржаўных органаў краіны па інфармаванні суайчыннікаў за мяжой пра адукацыйныя магчымасці на тэрыторыі Беларусі, стварэнні ўмоў для атрымання прадстаўнікамі беларускай дыяспары дыстанцыйнай адукацыі і адкрыцці філіялаў устаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі Польшчы.

Нявырашаным застаецца пытанне ўвядзенне спрошчанай візавай працэдуры для суайчыннікаў у Польшчы Так, неаднаразова падчас пасяджэнняў па справах беларускай дыяспары ў Парламенце краіны і Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Ян Сычэўскі звяртаўся з прапановай спрашчэння візавай палітыкі беларускай дзяржавы адносна беларусаў у Польшчы, у тым ліку пры арганізацыі мерапрыемстваў культурнага абмену. Таму прадстаўляецца неабходнай распрацоўка і ўнясенне дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб беларусах замежжа”, якія будуць утрымліваць мажлівасці атрымання бясплатнай візы для наведвання краіны беларусамі Польшчы, а таксама адмену працэдуры рэгістрацыі пры іх уездзе ў Рэспубліку Беларусь.

Актуальнай задачай дыяспаральнай палітыкі краіны ў дачыненні да беларусаў у Польшчы застаецца арганізацыя і пашырэнне эканамічнай супрацы ў наступных напрамках: далучэння прадстаўнікоў дзелавых колаў беларускай дыяспары ў краіне-суседцы да ўдзелу ў стварэнні тавараправоднай сеткі беларускіх вытворцаў за мяжой; садзейнічанне ўдзелу прадпрыемстваў (беларусаў Польшчы) ў эканамічным, інвестыцыйным форумах і бізнес-форуме ў Рэспубліцы Беларусь; прыцягненне суайчыннікаў да ўдзелу ў замежных мерапрыемствах - прэзентацыях эканамічных магчымасцей адміністрацыйна-

тэрытарыяльных адзінак Рэспублікі Беларусь і свабодных эканамічных зон. Адзначым, што пэўная праца ўсё ж праводзіцца. Так, 24-26 красавіка ў Брэсце прайшла XV Міжнародная выстава-кірмаш «Брэст. Садружнасць - 2013». Адначасова праходзілі спецыялізаваныя выставы і семінары «Брэст турыстычны» і VI Брэсцкі інвестыцыйны форум. Ва ўсіх пералічаных мерапрыемствах бралі ўдзел у тым ліку і польскія бізнесмены, што належаць да этнічных беларусаў. Згадаем таксама цесную супрацу з беларусамі ў Польшчы ў межах Польшка-беларускага эканамічнага форума “Добрасуседства”, які ў 2014 г. , праводзіўся ў 18-ы раз і быў прысвечаны праблемам польска-беларускай мяжы, як мяжы паміж Еўразвязам і Эўразійскім эканамічным саюзам. Тым не менш, дадзены напрамак супрацы з суайчыннікамі ў Польшчы патрабуе большага клопату і эфектыўнасці ў яго ажыццяўленні з боку органаў дзяржаўнага кіравання рэспублікі.

Даволі праблемным застаецца пытанне навуковых даследаванняў беларускай дыяспары ў Польшчы. Прадстаўляецца неабходным комплекснае вывучэнне прычын эміграцыі з беларускіх земляў у мінулым і цяперашні час на тэрыторыю Польшчы; даследаванне праблем адаптацыі беларусаў у іншакультурнай прасторы, рэлігійнага жыцця беларусаў на тэрыторыі дзяржавы-суседкі; аналіз дзейнасці беларускіх культурных таварыстваў, арганізацый, саюзаў у Польшчы; ацэнка ўзаемаўплыву культуры мэтаполіі і дыяспары; вывучэнне штодзённага жыцця беларускай дыяспары; даследаванне гісторыі і сучаснага стану беларускай музейнай і архіўнай справы ў Польшчы і інш. [4].

Падводзячы выснову, адзначым, што сучасную дзяржаўную палітыку ў дачыненні да дыяспары суайчыннікаў у Польшчы можна ахарактарызаваць, як у пэўнай ступені эфектыўную. Існуе шэраг праблем, якія патрабуюць кампетэнтнага вырашэння і толькі ва ўмовах гарманічных і партнёрскіх адносін, а таксама блізкага і дэталёвага дыялогу паміж дзяржавамі, іх вырашэнне прынясе найбольшыя вынікі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Міхалькевіч Г.М, Самкова С.Л.* Аб патэрналізме і ўтылітарнасці палітыкі беларускай дзяржавы ў дачыненні дыяспары суайчыннікаў у Польшчы // Актуальныя пытанні беларуска-польскіх дачыненняў. Да 20-годдзя Дагавора паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Польшча аб добрасуседстве, сяброўстве і супрацоўніцтве ад 23 чэрвеня 1992 года: Матэрыялы XIII беларуска-польскага “круглага стала”, Мінск 19 чэрвеня 2012. – Мінск: Выдавецкі цэнтр БДУ, 2012. – С. 108–115.
2. Бягучы архіў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь: Матэрыялы да Кансультатывага савета. – Мінск, 2012.
3. Бягучы архіў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь: Аб ходзе выканання комплексу мер. – Мінск, 2013.

4. Праграма “Беларусы ў свеце” (2009-2013) // ЗБС “Бацькаўшчына” [Электронны рэсурс]. – 2009. – Рэжым доступу: <http://zbsb.org/node/968>. – Дата доступу: 03.03.2015.